

ЧИНГИЗ ТОРЕКУЛОВИЧ АЈТМАТОВ

ЛЕГЕНДА О МАНКУРТИМА¹

(По роману *И дан дужи од века*)

Било је то пре много векова. Међу номадским народима који су живели на казахстанској земљи непрекидно су се одвијали ратови. Победници су преобраћали побеђене у робове. Нарочито су сурови били жуанжуани,² који су једном приграбили велики део казахстанске земље. Они би заробљенике преобраћали у манкурте, људе са изгубљеним памћењем. Како би то постигли, жуанжуани би на главу заробљеника стављали сирову кожу камиле и остављали их без воде и хране неколико дана на отвореном пољу. Сунце је загревало кожу и она се стезала, и човек би умирао од бола или би изгубио памет, полудео. Тек пети дан жуанжуани би долазили да провере ко је од заробљеника преживео. Обично би то били један или двојица од петорице. Они би постајали веома скупи робови-манкурти, зато што су били људи без памћења, без сећања на оца и мајку, они који су познавали само свог газду. Такав роб није маштао о слободи, могао је да ради најтеже и најпрљавије послове и да ништа за то не тражи. И нико се од породице и пријатеља није трудио да ослободи манкурта, човека који је заборавио све.

Само се једна мајка по имену Најман-Ана није могла помирити с тим. Њен син, који је учествовао у бици против жуанжуана, пао је у заробљеништво. Најман-Ана је хтела да пронађе сина.

¹ Извор: *Читаем по-руски. Сборник текстов для чтения*, Кафедра руског језика как иностранног, Ставропољ 2008.

² Група монголских народа, познатих и под називима џуанџуани, нируни, џурани. Племена су настала крајем III века и према реконструкцији њиховог језика у неким научним круговима и даље се сматрају мистеријом, будући да је језик изолат, односно не припада ниједној познатој језичкој породици.

Маштала је само о једном: нека буде жив, нека и буде манкурт, изгубљеног памћења, само нека је жив, жив! Узела је белу мараму и пошла у степу. Дуго је ходала Најман-Ана степом и, на крају, срела прелепог младића и препознала у њему свог сина.

„Сине мој рођени! А ја тебе тражим”, викнула је она, „ја сам твоја мајка!”

И одједном све је разумела и заплакала, све је видела на непомичном лицу сина, који је стајао поред. Он чак није ни питао ко је она и због чега плаче. Његове су очи биле празне, а лице равнодушно.

„Ти ме не препознајеш?”, питала је мајка на крају.

„Не”, одговорио је манкурт.

„А како се зовеш?”

„Манкурт.”

„Тако те зову сад зову. А како су те звали раније? Сети се свог имена!”

Манкурт је ћутао.

„А како су звали твог оца? Ко си ти сам, одакле си, где си се родио, знаш ли?”

Не, он се ничег није сећао и ништа није знао.

„Шта су ти то учинили!”, тихо је изустила мајка. „Чујеш ли, твоје име је Жоламан. А твог су оца звали Доненбај. Сећаш ли се свог оца? Учио те је да гађаш стрелом. А ја сам твоја мајка, чујеш ли?”

Али све што је она говорила њему је било незанимљиво.

„Дај да видим шта су урадили с твојом главом”, рекла је Најман-Ана.

„Не”, одговорио је манкурт и више није хтео да разговара са мајком.

Најман-Ана је чврсто одлучила да поведе свог сина кући. Боље да живи код своје куће него у степи као роб жуанжуана. Дуго је молила Најман-Ана сина да се врати кући, али он није разумео како може да оде ако му то газда не дозволи. И изнова, изнова је Најман-Ана понављала: „Твој је отац Доненбај, а твоје име није Манкурт, него Жоламан, када си се ти родио то је за нашу породицу био велики празник!”. И одједном Најман-Ана је спазила човека на камили који му је прилазио.

„Ко је то?”, питала је она.

„Газда.” Време је било да оде.

„Ништа му не говори, ускоро ћу доћи”, рекла је Најман-Ана.

Син није одговорио. Било му је свеједно.

Међутим, жуанжуан је већ видео жену.

„Ко је то био”, упита он манкурта.

„Она је рекла да је моја мајка.”

„Она није твоја мајка! Ти немаш мајку! Знаш ли шта она хоће? Хоће твоју главу!”, заурлао је жуанжуан. Манкурт се уплашио. Лице му је посивело.

„Не бој се!”, рекао је газда. „Па ти већ умеш да користиш лук и стрелу? Ево ти, на, узми!” И пружи лук и стрелу манкурту.

Када је жуанжуан отишао, Најман-Ана је пошла к сину, не видевши да се њен син, манкурт, већ припремио да је погоди стрелом. Сунце му је сметало и чекао је погодан моменат.

„Жоламан, сине мој!”, дозивала је Најман-Ана сина. Али беше већ касно: стрела ју је погодила право у срце. Био је то смртоносни хитац. Најман-Ана је лагано падала, а с њене је главе спала бела марама, преобративши се у птицу у лету, кликћући: „Запамти, чији си! Које је твоје име! Твој отац је Доненбај! Доненбај!”

Прича се да и данас, корачајући по казахстанској степи, човек може да чује како кликће та птица: „Сети се, чији си! Које је твоје име! Твој отац је Доненбај!”

Превеле с руског
Бојданка Живановић
Луна Градинџићак